

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.037 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Захарчука Віктора Миколайовича на дисертацію Лазаренка Віталія Володимировича на тему «Кримінальна відповідальність за доведення до банкрутства окремих суб'єктів господарської діяльності за законодавством України»,
подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності теми дисертації. Належний порядок ведення господарської діяльності є ефективною складовою функціонування економіки держави. Однак досить часто у цій сфері злочинці намагаються незаконно заволодіти коштами кредиторів, майном суб'єктів господарювання тощо. В результаті цього юридична особа не може належно функціонувати та виконувати свої зобов'язання, кредитори не отримують своїх коштів, не сплачуються податки і т.д. Окремою проблемою в означеній сфері є умисні дії, спрямовані на доведення до банкрутства. Вона є комплексною, адже стосується багатьох суб'єктів. Особливо небезпечними є такі дії у разі доведення до неплатоспроможності банку, адже у такому разі може бути дуже велика кількість потерпілих.

Попри активне дослідження проблем кримінальної відповідальності за доведення до банкрутства, кримінально-правова охорона суспільних відносин від незаконних дій, пов'язаних із доведенням до банкрутства, має певні прогалини і проблеми у правозастосуванні, що фактично, досить часто призводить до безкарності злочинців.

Тому актуальним є не тільки наукове вивчення проблем, що пов'язані із доведенням до банкрутства окремих суб'єктів господарської діяльності, але й вироблення ефективних, комплексних і системних способів протидії цьому негативному явищу, в тому числі шляхом внесення змін до Кримінального кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечується достатньою кількістю джерельної бази, аналізом матеріалів правозастосування, послідовним та логічним викладенням матеріалу, що дозволило автору виконати поставлену у роботі мету та визначені завдання.

При написанні роботи автор опрацював значну кількість наукових джерел та проаналізував численні нормативно-правові акти.

Окремо варто відмітити детальний аналіз питань щодо відповідальності за доведення до банкрутства окремих суб'єктів господарської діяльності за кримінальним законодавством зарубіжних держав. При цьому автор вказує, що із зарубіжного досвіду варто було б запозичити у вітчизняне законодавство.

Таким чином, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, отриманих у рецензованому дисертаційному дослідженні, забезпечена завдяки використанню належної джерельної бази, опрацюванню значної кількості вітчизняних нормативних актів, законодавства зарубіжних країн, вірно обраним методам наукового пошуку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових публікаціях.

Наукова новизна рецензованої дисертації полягає у тому, що у ній здійснено аналіз кримінального законодавства, теоретичних та прикладних положень, які стосуються кримінально-правової протидії діям, що спрямовані на доведення до банкрутства окремих суб'єктів господарської діяльності за законодавством України.

Запропоновано нове бачення низки аспектів кримінально-правової характеристики цього негативного явища. Положення, які висувуються на захист загалом вдало структуровані дисертантом відповідно до встановлених вимог, є новими або містять значну частку новизни.

Варто звернути увагу на те, що автором вперше запропоновано ряд положень, зокрема:

- запропоновано передбачити кримінальну відповідальність за умисну бездіяльність, яка спричинила неплатоспроможність;
- обґрунтована необхідність диференціювати відповідальність у ст. 219 КК;
- запропоновано з КУпАП виключити ст. 166¹⁶ «Незаконні дії у разі банкрутства», а КК доповнити ст. 219¹, яка буде передбачати відповідальність за незаконні дії у разі неплатоспроможності чи банкрутства;
- визначена доцільність зменшення розміру великої матеріальної шкоди, передбаченої у примітці до ст. 219 КК;

Також автор пропонує нові редакції статей 219 та 219¹ КК України.

Крім того, автором удосконалено та детальніше розвито досить велику кількість питань, пов'язаних із кримінальною відповідальністю за доведення до банкрутства та розроблено пропозиції щодо удосконалення закону про кримінальну відповідальність за доведення до банкрутства.

Основні результати дисертації відображені у трьох наукових статтях, які включені до переліку наукових фахових видань України та у чотирьох тезах доповідей на конференціях, що відповідає вимогам, передбаченим постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист відображені в анотації до дисертації, а її зміст відповідає встановленим вимогам. Текст дисертації викладено у науковому стилі.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності.

У дисертації звернення здобувача до ідей, думок інших науковців містять посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації рецензентом не виявлено.

Викладене вище не виключає наявності у рецензованій роботі положень, які викликають певні застереження та можуть слугувати підставою для дискусії.

1. Аргументуючи вибір теми роботи та її актуальність варто більше уваги приділити суспільній небезпечності кримінальної відповідальності за доведення до банкрутства окремих суб'єктів господарської діяльності.

2. При характеристиці банкрутства наведено багато думок науковців щодо характеристики стійкої фінансової неспроможності, однак у переліку визначених автором ознак банкрутства такої ознаки не наведено. Тому автору слід більш уніфіковано визначати певні поняття, щоб було зрозуміліше, про що ж саме йдеться. Також не розмежовано у чому полягає різниця між поняттями «стійка фінансова неспроможність» і «неплатоспроможність».

3. Характеризуючи потерпілого автор обмежується загальними формулюваннями – «держава чи кредитор (юридичні або фізичні особи), які мають підтверджені у встановленому порядку документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника та яким завдана велика матеріальна шкода». При цьому для наочності наводить кілька судових рішень, де потерпілими є банки, страхові компанії, різного виду товариства. Чи не краще замість загальних понять щодо потерпілих навести чіткий перелік видів потерпілих, з огляду на судову практику?

4. Автор пропонує нову редакцію санкції ст. 219 КК України відповідно до якої додаткове покарання у виді позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років може бути призначене лише у разі призначення покарання у виді штрафу. Однак цілком логічно, що таке ж додаткове покарання варто призначати і в разі призначення покарання у виді позбавлення волі. Тому потрібно уточнити відповідне формулювання санкцій у проекті ст. 219 КК України.

5. Автор пропонує диференціювати кримінальну відповідальність за доведення до банкрутства залежно від виду юридичної особи. Зокрема, за доведення до банкрутства державного підприємства чи підприємства, у статутному капіталі якого частка державної власності перевищує 50 відсотків пропонує карати винних осіб значно суворіше. Зважаючи на те, що в Україні усі форми власності є рівні, така позиція видається необґрунтованою. Також автор пропонує збільшити покарання за певні дії, і, водночас, зменшити розмір великої матеріальної шкоди, як підстави для притягнення до кримінальної відповідальності, що не узгоджується з тенденціями щодо гуманізації кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності.

Разом із тим, слід відзначити, що характер наведених міркувань щодо окремих фрагментів роботи не виключає можливості спростування аргументів рецензента та в цілому не знижує наукової цінності представленого наукового дослідження.

Висновки:

1. Дисертація Лазаренка Віталія Володимировича на тему «Кримінальна відповідальність за доведення до банкрутства окремих суб'єктів господарської діяльності за законодавством України», є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини кримінального права та правозастосовної практики.

2. Дисертація Лазаренка Віталія Володимировича виконана і оформлена у відповідності до вимог, що передбачені передбачених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Здобувач Лазаренко Віталій Володимирович заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент

**декан юридичного Хмельницького
університету управління та права
імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук, доцент**

Віктор ЗАХАРЧУК